

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง สื่อพื้นบ้านกับการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนศาลายา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าหาสื่อพื้นบ้านของชุมชนศาลายาที่มีมาตั้งแต่ในอดีต จนปัจจุบัน เพื่อหาว่าสื่อพื้นบ้านใดที่เหมาะสมนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนศาลายา และเผยแพร่สู่บุคคลภายนอกให้เกิดประโยชน์ ทางด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การศึกษาในครั้งนี้นำการวิจัยออกเป็น 3 ช่วง โดยในขั้นตอนแรก คือ การค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ ตลอดจนงานวิจัยที่มีผู้เคยทำมาในอดีต ขั้นตอนที่ 2 คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสื่อพื้นบ้านที่มีอยู่ของชาวชุมชนศาลายามา จัดเป็นหมวดหมู่ และพิจารณาเลือกสื่อพื้นบ้านที่เหมาะสมกับการนำมาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและสามารถใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ขั้นตอนที่ 3 คือ ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เพื่อรวบรวมข้อมูลของสื่อพื้นบ้านที่เลือกมาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนศาลายา หลังจากได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนศาลายานั้นมีทั้งกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมตั้งแต่ยังไม่มีเขตคลองมหาสวัสดิ์ และกลุ่มคนต่างถิ่นที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนศาลายา โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านจากบริเวณริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ซึ่งได้ทยอยกันเข้ามาตั้งถิ่นฐานหลังจากมีการเขตคลองมหาสวัสดิ์แล้ว อิทธิพลทางด้านวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะรับมาจากชาวเมืองนครปฐม เนื่องจากชุมชนศาลายาเคยเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอนครไชยศรี จังหวัดนครปฐม สำหรับสื่อพื้นบ้านที่สำคัญในชุมชนศาลายาสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกัน ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน , เพลงพื้นบ้าน และประเพณีท้องถิ่น โดยมีข้อสรุปที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1) การดำรงอยู่ของสื่อพื้นบ้านในชุมชนศาลายา สื่อพื้นบ้านที่ยังคงดำรงอยู่และมีการถ่ายทอดต่อกันมาทางด้านนิทานพื้นบ้านมักเป็นนิทานที่ร่วมสมัย เกี่ยวข้องกับสัตว์ และให้ข้อคิดสติสอนใจ เช่น ชาวนาทักงูเห่า , กระจาดยักกับเต่า ส่วนในด้านเพลงพื้นบ้านที่ปัจจุบันยังคงมีการนำมาใช้ อยู่จะเป็นเพลงพื้นบ้านที่นำมาใช้ร่วมกับการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การทำขวัญนาคน จะใช้การแหลทำขวัญนาคน , งานแต่งงาน ก็ใช้การแหลทำขวัญแต่งงาน เป็นต้น นอกจากนี้เพลงร่ำวงยังเป็นอีก

เพลงหนึ่งที่ยังคงมีการสืบทอดกันมา และมักนำมาใช้ในขบวนแห่ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เนื่องจากเพลงร่ำวงเป็นเพลงที่ให้ความสนุกสนาน เบิกบาน และสร้างความสุขให้กับผู้เข้าร่วมพิธีกรรม สำหรับสื่อประเพณีท้องถิ่นนั้น ชาวชุมชนศาลายาให้ความสำคัญกับประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ เพราะชาวศาลายาส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องบาปบุญ ฉะนั้นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับงานบุญจึงยังคงได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชนและมีการสืบทอดกันมาจนปัจจุบัน เช่น ประเพณีการแข่งเรือในงานกฐิน , ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษา – ออกพรรษา เป็นต้น

2) การสูญหายของสื่อพื้นบ้าน จากสภาพเศรษฐกิจ สังคม การแข่งขัน ทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่มุ่งในการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเอง ไม่ได้มีเวลาใส่ใจกับสื่อพื้นบ้านในอดีตตลอดจนไม่ได้ใส่ใจที่จะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ประกอบกับเยาวชนต่างหันเหความสนใจไปสู่สื่อใหม่ ๆ ที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์ , วิทยุ , อินเทอร์เน็ต เพราะความบันเทิงสมัยใหม่จะมีการสร้างสรรค์ให้น่าสนใจ มีดารารหรือคนที่ชอบมานำเสนอ และทำให้เยาวชนรู้สึกได้ว่าตนเองเป็นคนทันสมัยไม่หลงยุค อีกทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ในครอบครัวต่างมีภารกิจของตนเองในแต่ละวันอย่างมากจึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะดูแลหรือสนทนาวิสาสะกันมากนัก การถ่ายทอดเพลงพื้นบ้าน หรือการเล่นิทานพื้นบ้านให้ลูกหลานฟังจึงเกิดขึ้นไม่บ่อยนัก นอกจากนี้จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตในขณะลงพื้นที่ชุมชนหลายสิบครั้งและได้ทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก ๆ ในชุมชนศาลายา ทำให้พบว่า เยาวชนไม่นิยมเล่นกันด้วยการละเล่นพื้นบ้าน แต่นิยมการเล่นสมัยใหม่ เช่น การเล่นเกมสื่อบนอินเทอร์เน็ต , การเล่นเกมเล่นการ์ตูนดั่ง หรือ การ์ตูนลิขสิทธิ์ต่าง ๆ เป็นต้น เยาวชนบางคนไม่เคยเห็นไม่เคยได้ยินการเล่นพื้นบ้านบางอย่างด้วยซ้ำไป ดังนั้นการสูญหายของสื่อพื้นบ้านสามารถสรุปได้ว่าเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การขาดผู้ถ่ายทอดสื่อพื้นบ้าน เพราะสภาพเศรษฐกิจ การดิ้นรนเพื่อหาเลี้ยงชีพ และการแข่งขันทางด้านวัตถุทำให้คนในชุมชนใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการทำงานประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาถ่ายทอดสื่อพื้นบ้านให้กับเยาวชนรุ่นต่อ ๆ ไป
2. การมีสื่อสมัยใหม่ที่หลากหลาย ทำให้มีทางเลือกในการหาความบันเทิงได้มากมายหลายรูปแบบ
3. ค่านิยมที่ว่าสื่อพื้นบ้านเป็นสื่อของคนแก่ คนโบราณ ทำให้เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจสื่อพื้นบ้านจึงทำให้ขาดคนรับช่วงต่อ
4. สภาพการแข่งขันของเยาวชนรุ่นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันในด้านการศึกษา การสอบเข้า การหางานทำ ทำให้มีเยาวชนมีเวลาว่างน้อย และเมื่อมีเวลาว่างก็มักจะสนใจสื่อบันเทิงสมัยใหม่มากกว่าเพราะมีรูปแบบที่หลากหลายและน่าสนใจกว่า

3) สื่อพื้นบ้านกับอัตลักษณ์ของชาวมุขชนศาลายา แม้สื่อพื้นบ้านของชาวมุขชนศาลายาจะไม่มี ความแตกต่างที่โดดเด่นจากสื่อพื้นบ้านของชาวภาคกลางก็ตาม แต่ในสื่อพื้นบ้านของชาวมุขชนศาลายาก็สะท้อนให้เห็นความเป็นตัวตนของชาวศาลายาได้ดังต่อไปนี้

1. ชาวมุขชนศาลายาเป็นผู้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเห็นได้จากประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนายังคงมีอยู่ ทั้งยังได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากชาวมุขชน ตลอดจนในการจัดงานของวัดในมุขชนศาลายาจะไม่มีกิจกรรมที่ผิดศีลมาเกี่ยวข้อง เช่น การปาลูกโป่ง ซึ่งถือเป็นการพนันอย่างหนึ่ง

2. ชาวศาลายาเป็นผู้มีความรักความสามัคคีกันเป็นอย่างดี เมื่อมีการจัดงานหรือขอความร่วมมือใด ๆ กับชาวมุขชนจะได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี เช่น การจัดแข่งเรือ ก็จะมีชาวบ้านมาร่วมงานกันอย่างคับคั่ง , การเปลี่ยนสีตลาดเก่าให้เป็นสีชมพู ซึ่งชาวบ้านในมุขชนก็ให้ความร่วมมือในการเปลี่ยนสีบ้านของตนเองให้เป็นสีชมพูเหมือนกัน

3. ชาวศาลายาเป็นผู้มีอารมณ์ขันและรักความสนุกสนาน จะเห็นได้จากงานประเพณีต่าง ๆ ยังมีการละเล่นเพื่อสร้างความสนุกสนานรวมอยู่ด้วย เช่น การจัดแข่งเรือ ซึ่งนอกจากจะมีการแข่งเรือประเภทต่าง ๆ เช่น 5 ฝีพาย , 7 ฝีพาย และ 9 ฝีพายแล้ว ยังมีการแข่งขันเรือประเภทตลกขบขัน ได้แก่ หัวใบท้ายบอด โดยคนพายเรือจะถูกปิดตาไว้

4) สื่อพื้นบ้านกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว การนำสื่อพื้นบ้านมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว นั้น จุดสำคัญอยู่ที่ว่า สื่อพื้นบ้านที่นำมาใช้นั้นต้องสร้างความสุข ความเบิกบานในจิตใจ ช่วยผ่อนคลายความกังวลใจ และอาจเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ด้วย จากการศึกษาสื่อพื้นบ้านที่มีอยู่ในมุขชนศาลายา พบว่า ประเพณีการแข่งเรือ เป็นสื่อพื้นบ้านที่น่าสนใจในการนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสร้างอัตลักษณ์ของมุขชนให้เป็นที่ปรากฏแก่สายตาของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ชาวมุขชนศาลายามีความผูกพันอยู่กับสายน้ำ การแข่งเรือจึงเป็นการสะท้อนวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับน้ำให้ประจักษ์แก่สายตาของนักท่องเที่ยว

2. ประเพณีการแข่งเรือให้บรรยากาศแก่นักท่องเที่ยวหลายด้าน เช่น ความสนุกสนาน , ความตลกขบขัน ตลอดจนได้เห็นความรักความสามัคคีของคนในมุขชน ซึ่งปัจจุบันหาได้ยากในสังคมเมืองหรือสังคมที่มีการแก่งแย่งกัน

3. ผู้เข้าร่วมงานประเพณีการแข่งเรือมาจากหลายท้องที่ เนื่องจากประเพณีการแข่งเรือของชาวมุขชนศาลายาจะมีทีมแข่งเรือจากท้องถิ่นอื่นเข้ามาแข่ง และมีกองเชียร์ของแต่ละทีมตามมาเชียร์ด้วยทำให้มีความคึกคัก มีบรรยากาศที่เร้าใจ ไม่เงียบเหงา เหมาะแก่การนำมาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้ทราบและเดินทางเข้ามาร่วมงาน นอกจากนี้ยังมีการจำหน่าย

สินค้าและมีการออกร้านต่างๆ บริเวณริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนตลาดเก่าศาลายาดัวทำให้สินค้าและอาหารฝีมือของชาวชุมชนได้เป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวตามไปด้วย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการสำรวจความต้องการของชาวชุมชนศาลายาพบว่าชาวชุมชนส่วนใหญ่ต้องการให้มีตลาดน้ำเกิดขึ้น ณ บริเวณริมคลองมหาสวัสดิ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักกับศาลายา และก่อให้เกิดผลทางด้านเศรษฐกิจการค้าขายแก่ชาวชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อค้นหาสื่อพื้นบ้านที่สามารถนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์และใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ซึ่งการนำสื่อพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์นั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของสื่อพื้นบ้าน จากการวิจัยพบว่าสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนอัตลักษณ์และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยวศาลายาได้แก่ ประเพณีการแข่งเรือ เพราะ เป็นประเพณีทางน้ำที่ทำให้ได้เห็นภาพชีวิตของชาวชุมชนที่มีความผูกพันกับน้ำและคลองมหาสวัสดิ์ , ได้เห็นถึงความสนุกสนาน , อารมณ์ขัน ตลอดจนความสามัคคีของชาวชุมชนศาลายา แต่หากต้องการความโดดเด่นมากขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอให้มีการจัดการแสดง “เพลงเรือ” ของชาวชุมชนศาลายา ซึ่งนอกเหนือจากความสนุกสนานในการแข่งเรือประเพณีแล้ว นักท่องเที่ยวยังได้สัมผัสกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่แฝงอยู่ในเพลงเรือที่หาชมได้ยากด้วย

2. การสร้างให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนสื่อพื้นบ้าน โดยอาจมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมสื่อพื้นบ้านของชุมชนศาลายา เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอด สร้างค่านิยม และเผยแพร่สื่อพื้นบ้าน ตลอดจนมีการเสริมแรงทางด้านบวกให้กับคนในชุมชนที่สนใจด้านสื่อพื้นบ้าน เช่น มีการให้ประกาศนียบัตรกับคนที่เผยแพร่สื่อพื้นบ้าน การให้รางวัลในการประกวดต่าง ๆ เป็นต้น

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้พบว่ามิชาวชุมชนศาลายาที่อยู่อาศัยมานานกว่า 20 ปี โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นหลังของศาลายาไม่ค่อยทราบข้อมูลเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านดินนิก บางคนก็ทราบเพียงกว้าง ๆ เช่น มีการจัดประเพณีอะไรบ้าง แต่เมื่อสอบถามในรายละเอียดต่าง ๆ พบว่ายังให้ข้อมูลที่สับสน หากมีความร่วมมือของแกนนำในชุมชนเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับสื่อพื้นบ้านให้คนในชุมชนได้มีความเข้าใจ สร้างให้เกิดความรัก ความหวงแหน และเห็นคุณค่าของสื่อพื้นบ้านจะทำให้สื่อพื้นบ้านสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ ตลอดจนนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ด้วย

3. การขยายการใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนศาลายา และส่งเสริมการท่องเที่ยว หากชาวชุมชนศาลายามีความประสงค์ที่จะให้มีตลาดน้ำศาลายาเกิดขึ้น จำเป็นที่จะต้องมีจุดเด่นเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม จุดเด่นด้านวัฒนธรรมนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่หากในหนึ่งปีมีการจัดการแสดงสื่อพื้นบ้านเพียงครั้งเดียวจะเป็นการทิ้งช่วงในการกระตุ้นนักท่องเที่ยว ควรจะมีการหาสื่อพื้นบ้านที่น่าสนใจอื่น ๆ มาจัดแสดงในแต่ละช่วงเวลา เช่น

ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ , งานประจำปีของวัด เป็นต้น โดยหากสื่อพื้นบ้านที่มีอยู่เดิมนั้นมีความโดดเด่น น่าสนใจและเป็นต้นฉบับอาจนำมาใช้ได้เลย เพราะเสน่ห์ของสื่อพื้นบ้านดั้งเดิมยังคงมีอยู่และหาชมได้ยาก แต่หากสื่อพื้นบ้านนั้นน่าเบื่ออาจจะประยุกต์ให้มีความทันสมัยแต่ต้องไม่ทิ้งอัตลักษณ์เดิม

4. การใช้สื่อโฆษณาให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและสร้างสรรค์ชิ้นงานโฆษณาที่สามารถโน้มน้าวชักจูงใจได้ จากการสัมภาษณ์ทำให้พบว่าในการจัดงานประเพณีของชาวมุขชนศาลายานั้น สื่อที่ใช้เพื่อโฆษณาเชิญชวนให้มาท่องเที่ยว สื่อหลักที่เลือกใช้ ได้แก่ ป้ายบิลบอร์ด , ใบปลิว นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อบุคคล ในการบอกต่อ ๆ กันของคนในชุมชน และคนต่างถิ่นที่มีทีมแข่งเรือมาร่วมแข่งขัน ซึ่งจากผลการวิจัยของเอกพล เรียรถาวร ที่ศึกษาเรื่อง “การสำรวจและจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในเขตตำบลศาลายา” พบว่า สื่อที่มีผลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ และ สื่อบุคคล รองลงมาได้แก่สื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพยนต์ธร สำเร็จกิจเจริญและคณะ ที่ศึกษาเรื่อง “โครงการศึกษารูปแบบของสื่อที่มีอิทธิพลต่อการประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการตระหนักและรับรู้ต่อการท่องเที่ยวบริเวณตลาดน้ำศาลายาอย่างมีประสิทธิภาพ” ที่พบว่า ประเภทของสื่อที่เหมาะสมกับการเผยแพร่และกระตุ้นการท่องเที่ยวในชาวมุขชนศาลายา ได้แก่ โทรทัศน์ , วารสารการท่องเที่ยว และเว็บไซต์ ตามลำดับ ดังนั้นการเลือกใช้สื่อโฆษณาในปัจจุบันอาจยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากนัก ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้ทางผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดงานได้เลือกใช้สื่อที่หลากหลาย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ดี เช่น สื่อโทรทัศน์ , อินเทอร์เน็ต , สื่อสิ่งพิมพ์ ตลอดจนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสื่อที่สามารถให้ข้อมูลแบบปากต่อปากได้ด้วย

5. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาเพื่อค้นหาสื่อพื้นบ้านที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวมุขชนศาลายาที่มีอยู่เดิม เพื่อนำมาใช้สำหรับส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจัดได้ว่าเป็นส่วนของฐานข้อมูลเท่านั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอว่าหากมีการวิจัยในครั้งต่อไป ควรเป็นการวิจัยแบบจำลองการจัดแสดงสื่อพื้นบ้านของชาวมุขชนศาลายา โดยแบ่งการจำลองเป็นการจำลองสื่อพื้นบ้านดั้งเดิม กับการจำลองสื่อพื้นบ้านประยุกต์ เพื่อประเมินว่าสื่อพื้นบ้านใดบ้างที่เหมาะสมกับการนำมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของชาวมุขชนศาลายาและเผยแพร่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว